

(જુનાગઢાદિકના એજન્ટ)

સાક્ષર શ્રી મનસુખરામ વિરહ

અને

જીવન વૃત્તાંત.

રચનાર તથા પ્રસિદ્ધ કરનાર
કવિ શિવરામ જુનાગઢના પ્રમુખ

દુહા.

કાયા છોડી પ્રાનીને, જગમાં મુકી જાય,
મરેલ રસમ સસારમાં, લાયક જનની વખાય. ૧

અમદાવાદ

રાયપુર સોનીની ત્રાવીના મેડા ઉપર "રાનો-નેજક
મુદ્રાલય"માં શા. છોટાલાલ દેસાઈબાઈએ માલિકને
માટે છાપે.

સને ૧૯૦૭—સંવત ૧૯૬૩.

1000
1000
1000

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

સંસ્કૃતગો. ૧૯૦૪

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ મનસુખશામ વિરત

વિષય ૬-૧૧

સાક્ષર શ્રી મનસુખરામ વિરહ

અને

જીવન વૃતાંત.

ગરબી.

“ કાના એરાને આવોરે, કહુ એક વાતલડી, ”

“ તને કયા રમીયાવ્યારે, રંગબેર રાતલડી. ”—એ રાજ.

ગુનાવ્યા ગુજરાંતેરે, મનસુખરામ મહાન મતી;

સાક્ષરતી સૃષ્ટિમારે, ખેટજ ખુબ અતી. ટેક.

ગુમાવ્યા.

જં મળે ગાગા વીધયોરે, સ્તુતીપાત દર્શાવ્યા;

અસરકારક ઉમદારે, ભારત ભૂમીને બાવ્યા.

શ્રુમાવ્યા. ૧

મામાએ મુકયા તેમનેરે, શ્રાળા માહે ભણવા;

ત્યાથી તુત હાડીરે, વ્યવહારી કામે આવરવા.

ગુમાવ્યા. ૨

દાતા દુકાને બેસાર્યોરે, માહીતગાર થવા માટે;

દેશીનામુ શીખવારે, શાહુકાર તણા હાટે.

શ્રુમાવ્યા. ૩

પરંતુ દેશીનામાથોરે, મન હતું નહી કાજ;

વિદ્યા અભ્યાસ કર્યારે, વડુ દીલ હતું રાજ.

શ્રુમાવ્યા. ૪

એવા અરસામાં આવતોરે, દેશાધજી કેરે દાર;

આસ્તર મોટા બાણાવવારે, શીશુ સર્વને ભારે.

શ્રુમાવ્યા. ૫

(૨)

૧૨૫) કરી ઝરિયરે, ત્યા ભણાવો ગયાઃ
 રાજકોડભાષ દિદમરામરે, તે કાચે ત્યા રજા ગુમાવ્યા.
 રેશાજ કુકુમના દોકરાગરે, રજુકોડભાષનો સમ થના.
 રાત્રી જંથા ધણું સ્વરે, માર્ગ તેમણે દર્શાવનાં. ગુમાવ્યા.
 પરતુ ધોરણુસરે, ગાળેલા નાદે યુગરાતી.
 ખોલે ગાખી ખાલગીરે, શિખ્યા વિદ્યા મળનાં ગમાવ્યા
 વ્યાકરણાદી ગાળેરે, રજુકોડભાષએ ખાલગાવ્યા;
 ક્રમ કરી તે સર્વનારે સમાનતામાં તે આપ્યા ગુમાવ્યા. ૧
 અમદાવાદ ગરિયાદમારે, દરિયા અબવાસ કરી;
 અમદાવાદ કાલેજમારે, પરિણા દેવા આપ્યા કરી. ગમાવ્યા. ૨
 એ પરિણામાં મર્યાદે, પાતે પસાર થયા,
 પંડી પીતનાપત્ની પેદાગરે, મન કરી મુખ્ય ગયા. ગુમાવ્યા. ૩
 ગોકાદ રૂપજ એમણરે, કોંગ્રેસ અભ્યાસ કરીયા,
 ગરમીના કારણથી, લેલ છોડી દાના. ગુમાવ્યા. ૪
 માધવરામની પેદામરે, લક્ષ રાખવા માડ્યું,
 અવસર જોઈ અગુચરે, અવર કામ સૌ છાંડ્યું ગુમાવ્યા. ૫
 મેરસટાનો સમારે, તે વખતે હતો સારો,
 ત્યાં કરી તે શહેરમારે, વેપારે ચાલતા હજારો. ગુમાવ્યા. ૬
 પેદોના પ્રતાપથી, પોતે બહુ પ્રવિષ્ટ થયા,
 જોયાં કરી જેમારે, સ્વીચ અજમાવા ગયા. ગુમાવ્યા. ૭
 ચારી દેવાથી વરવારે, પૈસા તેમાં કમાયા;
 પ્રારંભમાં પ્રતાપીએ, મોહોત્રી મેળવી માયા. ગુમાવ્યા. ૮
 જોયાં કરી જેમનીરે, વિદ્યા વેપારે હુંસી માર;
 તેમાં દીનદીવ મારે, વૃદ્ધિ થતી માર. ગુમાવ્યા. ૯

(૩)

- સાન બાસઃ ત્રેસઃધીરે, સને સડસઃ સુધી;
 ઘન દેરી ધામંતનેરે, વડી ચાલી વૃદ્ધી. ગુમાવ્યા. ૧૮
- જાન સપાદન કરવારે, જોગી સમજી સ્થાવી,
 પગાર વખત વિનારે, જાનમાં રાખી ઓતી. ગુમાવ્યા. ૧૯
- સાં અરાઃ સડસઃમારે, જોકુળેજી ઝાલા મળ્યા;
 હાનસવારી વેલેઃ એમનીરે, વિષુધ દીનાન વળ્યા. ગુમાવ્યા. ૨૦
- જાનસથી રેણી રાજ્યોનારે, સખધ માંતે જોડાયા;
 જાનગીલાર સુધીરે, કેવળ યશ કમાયા. ગુમાવ્યા. ૨૧
- જાનમારાવાર તેમણે. સખધી રીતે ચલાવ્યો;
 જાન રૂપન સદુનેરે, જલો તે મન જાવ્યો. ગુમાવ્યા. ૨૨
- જાનમા રજો ચાલમમારે, દબુર પાસે આનુભવા;
 જાનકાળના જામમારે, કહે શિવલાલ કવી. ગુમાવ્યા. ૨૩
- જાન શીરતી મેળવારે, સારઃ સુખાને દાગે;
 જાનકર મનસુખસમેરે, પળી વડા દરવારે. ગુમાવ્યા. ૨૪

જીવનચરિત્ર.

ગરબી.

- “સોચન મનનોરે, ઝપડો સોચન મનનો” — એ રાગ.
 મીરતર મનસુખસમેરે, ધણા મથો ઉપજાવ્યા;
 આંખે અધિક તે કામેરે, હાન્ય વિચારો દરજાવ્યા. રેક.
 સખધ અમાયા પછી, દેશી રોજવનો બહુ;
 જીવન ગુણધું જાનમાં, કોડ વસા તે શું કહું. ધણા. ૧
- સેખડો મુજસનના, જાડ મોટા બહોલ;
 વતણે એ જીવર વિશે, છે હાઉસ જોઓ હરેલ. ધણા. ૨

(૪)

નાનીને વળી નિમળા, ગાવા ગુજરાતી અંધ;	
પર રત્નને પુષ્પતા, સલાહપુકત તેનો સ્વપ્ન.	ધણા. ૩
અમર નામો અમરનાં, આ રથને અપાય,	
સલાહ લેતા આપતા, ભાયક જન તે લેખાય.	ધણા. ૪
પ્રથમ રત્ન પરાક્રમી, રાગુછોડભાઈ ઉદયગમ;	
આહોશ રત્ન ખીલુ વળી, છોટાલાલ સેવકગમ.	ધણા. ૫
ત્રીલુ રત્ન લેજરતી, મીયરવનરામ માધવરામ;	
આશુ રત્ન ચિંતામણી, મણીલાલનજીભાઈ નામ	ધણા.
પંચમુ રત્ન પોતે હતા, લેતા સહુની સલાહ.	
અથકારે ધણું કરી, મોટી મેળવવા વાહવાહ.	ધણા. ૭
ખીલુ લેખકો જાણ. સાથે રાખ્યો પરિચય	
સાહિત્યના અથો વિશે, વિશે પડો મેળવ્યો પ્રિય.	ધણા. ૮
સાહિત્ય ક્ષેત્ર વધારવા, ફળદ્રુપ કરવા કાળ,	
અમ લાઈ સાક્ષરે ધણા, અરકાર યોજવા પ્રસાદ.	ધણા. ૯
સાહિત્ય સાથે જોગણે, ઇશ્યું આત્મ કલ્યાણ;	
સત શાસ્ત્ર વેદાંતજુ, મનન કરતા ધરી સુધ્યન.	ધણા. ૧૦
તત્ત્વ વિદ્યાનાં કેટલાંક, વાચન વાચતા પીર;	
તત્ત્વ જ્ઞાની સાથે જોમણે, ભાષણો ભાષ્યા અકરીશ	ધણા. ૧૧
ગુજરાતી ભાષા સાહીત્યને, ધર્મની ઉત્પત્તી કાળ;	
સદ વૃત્તી રાખી સદા, દીલમાં જાણી કાળ.	ધણા. ૧૨
પુદ્ગલકાશ માસિકમાં, સમયા અનુસાર;	
વિવિધ વિષયો આપતા, ઉમદા અસરકાર	ધણા. ૧૩
અવસાય અભ્યાસથી, વખત, મોટી પીર;	

(૫)

*પુસ્તકો પરીમલ લખ્યાં, સાહીત્ય શાસ્ત્રો કરાં મુંદીર. ધણા. ૧૪
 સાહીત્ય કરી સાક્ષરે, સેવા બળવી ખુબ;
 પારમી હિંદુ ઇસ્લામમાં, વડેરાં કહાવ્યાં વડુખ. ધણા. ૧૫
 કમ્બ જીતામટ બાવનમર, ઇડર સાથે સખધ;
 હતો અરવીનો અતી, જેથી દીપ્યાં તેડના દદ. ધણા. ૧૬
 નનામ ગજયોના કામમાં, સલાહ સારી દેનાર;
 રાજા કરા લાભમાં, ગણાયા બહાદુર બોલનાર. ધણા. ૧૭
 રાતાહ લેતા જંમની, મહીલામ્ જસલાહ;
 નરિદાસ વિહારીજસના, જેમણે વડી મેળવી વડાહ. ધણા. ૧૮
 ચોતીલાલ વિચરે મંત્રીઓ, સદુકો પુછતા સલાહ;
 દુસાળ રાજ્યના કામથી, ખુશખુશ હવા નરનાહ. ધણા. ૧૯
 માતબર મોદા રાજ્યના, દરબારી ને દીવાન,
 સલાહ દેવાના કામમાં, ગણતા ધણે દરજે મુશુવાન. ધણા. ૨૦
 મુજરાતનાં ધણા રાજ્યમાં, પ્રતાપીનો પરિચય.
 એજટ દારાએ હતો, જગે જગે મેળવ્યો જય. ધણા. ૨૧
 રૂઠા રાજ્ય દરબારનો, સુઝ સલાહ રૂપ થય.
 ગણાયો ધણું કરી, અજાણાં કામેતો શીધો આરંભ. ધણા. ૨૨
 પીના રામપ્રસાદનો, કહે કવિ શીવલાલ;
 સાક્ષર ઓખ સુષ્ટિમાં, હશે બહાદુર બુદ્ધિ વિશાલ. ધણા. ૨૩

* ૧ મહી રત્નમાળા, ૨ હિન્દુ જયકુમારી, ૩ વિપત્તી ત્રિમે
 નિષ્કંધ, ૪ દેશી રાજ્ય અને મનુ સ્મૃતિમાનો રાજ્યનીતિ સ્ત્ર, ૫
 અરતોદય (નજ દમયંતી) ૬ દારબસ જીવનચરિત્ર, ૭ વિ-
 ચાર સામર, ૮ કસનદાસ તથા તત્સમધી વિચાર, ૯ સુઝ ગોકુ-
 વાજી બાબા અને વેદાંત (શ્રીમેજી આણી સુધાં) બગવદ ગીતા
 અને વાલ્મીકી રામાયણ વિગેરે મળે બનાવ્યા છે. બહાર પાડવાની
 વ્યવસ્થા રહેલાની કરી મળ્યા છે.

(૬)

ગરબી. (રામ સૌરઠ)

“ ઉઠવજી સદેસડા કહેજો મથુરા-મોજર ”

“ જોરે ફહાડાના ગયા નાથજી, જુરે પ્રજનીર નાર. ” એ રામ

શાળાશી ચારી મેળવી, મજાદુર મનનુખરામ,

ગુણ માહી ગુણી ગયા, સુર સાક્ષર સધામ. શાળાશી. ૧૩

દાગરીતીએ રૂડાં કર્યા, અધિક કામો આકરીર,

એજાંટ દારે ઉજળા, રીઝવા રાજ વજર. શાળાશી. ૫

અમર નામો અધિપતીનાં, ઉચીત જાણી અપાય,

જાહેર જગતમાં જોમતો, એર સમો મહિસાય. શાળાશી. ૨

કન્યાધિપતી કેશરી, પદુવંશી અવતાર;

મીરજો મહારાજો ખે ગારજી, કાયમ રાખો પ્રીરતાર. શાળાશી. ૮

ગરના બુપતી, તેજરવી તખ્તેશ;

જોડે મોટા જાવસિંહજી, ખુશ રાખો ખગેશ. શાળાશી. ૪

પડરજી ઉદીપાચો, સમતા લાગક મુર;

આકમી પ્રતાપસિંહજી, અર્ધવંશી કબુર. શાળાશી. ૫

વડા અસિદ વહવાણના, બહાદુર બાળસિંહજી દરબાર;

યુવરાજ અચળ રહે એમના, મહિમડળ મોજર. શાળાશી. ૬

નિખરે રીઝવા વડા રાજપવા, રાજ રૂપત રીવાન;

તમામ કેકજો તેમજો, મોહોદુ મેળવું માન. શાળાશી. ૭

જરિયજો જુનાગઢ તખ્તે, રાજા બજાના સાર;

પ્રસાદ કરી પ્રાપ્તીયો, કીલ રાખી ફર વાર. શાળાશી. ૮

મોવા મકમણી પ્રજાસત્ત, હુલક હત અધિક;

કાલકે કલાને પાછવે, રાણી તમામની ખીક. શાળાશી. ૯

રાજકોળની અપમે વડી, રહેલ રાજેશી ફર;

ગેલ પ્રાંત દુશની, રોકે રાખે રીતર. શાળાશી. ૧૦

(૭)

આલે કામે દીધાં ઉજળાં, સમયા અનુસાર;
 તમામ રાજ્યોનાં તેમણે, ખંત રાખી અપાર. સાબાશી. ૧૧
 ગીજનસાર સ્વભાવના, ગુણ નીધી સંબીર;
 ગુણ માથા ગાઠ ધણી. વિદ્યા વિશારદ વીર. સાબાશી. ૧૨
 નિરાશિમાની ને નીરમળા, હાઉકા ને હરેક;
 સદાચરણી મદાસાત્વકી, સદગાની સુખરેલ. સાબાશી. ૧૩.
 વિદ્યા પૈભવ વિલુપ્તનો, આપ્તો નહી અહંકાર;
 નવેક લુપ્ત પંડા શોભતો, વરત્યાવટ વહેવાર. સાબાશી. ૧૪
 મુખ કમળ વિકાસનું, પન્મ દયાનું પાત;
 નયન નેત્ર નીર જ્યોં, ગૌર ગાંભીરું આવ. સાબાશી. ૧૫.
 ગાંભીરતમી લાયકરીનું દીપકું, વિગુ આપ્તુ સુધામ;
 પુસ્તકો પેપરા જોડમા, આવ ઉમદાં તમામ. સાબાશી. ૧૬
 મદ સદામુખ શોભતી, વાણી મુખા સમાન;
 અચરકારક ઉમદાં વિવિધ વદ્યા વિધાન. સાબાશી. ૧૭
 અજ પદે નહિ ઉમયો કદી કથા ક્ષેત્રકંદ;
 સુખા સહોદર સૌમીવની, મોટી રાખાં મર્યાદ. સાબાશી ૧૮
 સુખાણીને શીલતા, નિમેળ રાખીને નીત;
 હૃદય રાખી દેવમાં, પુસ્તક આપ્તીરે ચીત. સાબાશી ૧૯
 ધન્ય નામ ધર્મ આ મેદની, મોટું મનહુખરામ;
 કાલેખ પારસી સૌરીયા, માંન દે તિંદુ ધરલામ. સાબાશી. ૨૦
 હોશીને ઉદારતા, વજ જાહેર કાધ;
 વિદ્યા વડા મથો વિશે, પરીમલ કરી પ્રસીદ. સાબાશી. ૨૦
 જોઈયાં માંન ને જોઈયાં નહી, કરવાં ઘરે વખાણ;
 મળ્યાં મોંને મળ્યાં પદે, તખાણુ વધવાં મુળણ. સાબાશી. ૨૧
 મુલ સૌકસન નોમન સપ્તદેવી, અજ ખેલ ઇશી અંધ,

(८)

अनन्य लज्जासु अरोप्यरी, शाप्यो संस्कृत भंश. शाप्याशी. २२
संस्कृत शाप्यो गोलतुं, लामक क्रीडुं लज्जासु.
सादीलना, सुदुग्धुलीमे, साई दीधु सनमान. शाप्याशी. २३
सागर लया सुलो तेमना, जागरमा नही सभाय.
मथाभलिमे छियेया. पार प्रेम पभाय. शाप्याशी. २४

दीधोसुज्य दाना भोग्यं, तन तनमुअराम;
पिता सभा होम जाकमी, करेण गवा काम. शाप्याशी. २५

धर्मसुअराम धन्य तेमना, अतापी जाग्यो पुन,
निष्ठा विनेक ने नितयी, शाप्यालो घरसुन. शाप्याशी. २६

कृद्वं कुशग रहो तंगुनुं, दीकराफिक पशियार,
अय्यम आधुअ भोगवा, सङ्ग करे संसार. शाप्याशी. २७

पिता रामप्रसादनो, कहे कवि शिवराज;
हादरेधरने अम्भीका, सुधारो सो दाण. शाप्याशी. २८

साक्षर मनसुअराम सूर्यराम विरह.

टोहुरो.—विचार्यो विसरे नही, त्रिपाठी मनसुअराम;
अेणन्द छिमदा राजना, साहेब ग्रया हयधाम. १

आनंदो.—मया सुखी भंभीर, वया नागर वदनगर;
विद्या निशारद पीर, भजे न परना भेदनी. २

राज पदः

“ शैल सभाजया साधुने सेवे. ”—जे राजः

नवल नागर नदीयाक निवासी, त्रिपाठी मनसुअराम;

अेणन्द छिमदा राजनेमिना, साहेब सिधायी संधाम.

“ जेथी व्याजम छेदसीरे, मया लेख सारी शाप्याशी. नवल. २९

(૬)

માન મેળવ્યું મોટાં રાજ્યોમાં, ગણાયા ધણા ગુણવાન;
 સદાયરથી સાતજી સારા, બહાદુર બુદ્ધિનીધાન. ૧૩૬

સુમાન પાંચા સરકારીરે, નિમળ કીરતી વિસ્તારી. નવલ૦ ૨
 સાબારી વરી સર્વ લોકમાં, મર્તબાદર મરાણ; (૬૨)
 દરબારોમાં ઘાના કહાવ્યા, વડા વિવેકી વિશાળ.

નિનખત્રી દવાજ ન્યાયીરે, છટાદાર કાતી છાસ. નવલ૦ ૩
 કશળ સર્વ કામોના કહાવ્યા, કામદા કાનુનના જાણુ;
 નાલાક ને વળી ચાતુર ધણેરા, અમન જેવી કાંમનાન.

૧૪ વિદ્યાના ઉજાસીરે, પરીમલ પ્રભા પ્રકાશી. નવલ૦ ૪
 પ્રાતઃકાળે હોડી પ્રતાપી, સુવિધ કરના સ્નાન;
 ન પ્યા તપણ કરી સુપ્રેમે, બાવે બજવા ભગવાન;

૨૬ ના બહુ દીલમાં દાખારે, રૂડી રીતીયો સૌ રાખી. નવલ૦ ૫
 સ્વરૂપમાં મન સાચું રાખી, પ્રભુમાં કીધું પ્રયાણુ;
 છવનમુક્ત થઇ આ જગમાં, સીમાવ્યાજ મુજબ.

૧૬ નહી અલિમાનજ હરેરે, માન બહુ નીધુ હથુરે. નવલ૦ ૬
 માન બરેલા માનવતાએ, મોઢી મુકી સુદેહ;
 સાગર ભર્યો સગા સહુનો, તોડી સત્તળ સનેહ

૧૭ ગયા હરે અકસોસી કાઝીરે, શોકજનક સમાજ. નવલ૦ ૭
 જસ કીરતી જેની જગતમાં, સ્વર્ગમાં તેને સુખ,
 ભાગવતમાહિ બાખ્યું પોતે, બીકાણે સ્વમુખ;

૨૭ માટે મોહમલીજ પાંચા, વપુકેરા વિપત્તિ પિરાંચા. નવલ૦ ૮
 ઉત્તળ કીર્તી કીધી આલસમાં, ઉત્તળ કીધા ઉત્તલ;
 માતાબર મોહી રાજ્યોમાહિ, સારી વર્ધ સુસાસ.

૨૮ મેળવી મુખારકબાદીરે, કુચાલ ન આશ્યા, એકાદી. નવલ૦ ૯
 મહાન રાજા વિર પુરોહતી ખોટ આ ખરક મે ભાર;

(૧૦)

જેથી કરીને જસવીરે, પાણેન વિરહ દાર;

પ્રાપ્ત દુઃખી હોયે ઉચારીરે, સદમહરમે સૌ શે સ્વીકારી. નવલ ૧૦

પણે દરબજે મુણિયલે પ્રાપ્ત, કામો પછા સ્તુતિપાત;

રાજકાળમાં કુશળ કલાવ્યા, ખસકમાં મેળવી ખ્યાત;

જુદે નહો તે કમકા સુકાચાર, દાના વિચારો દરસાવ્યા. નવલ ૧૧

સોકાપયોગી સાખા કામો, પ્રીયા દેવ વિદેશ;

સાપણો સાખી સૂતલે પ્રાપ્ત, અધિક મોગે ઉચ્ચેશ.

દાના સૌ રીઝ્યા દરબારીરે, સુત સમાજ સરકારી. નવલ ૧૨

વળી વિશેષે વિહારી સુતનો, વિસર્યો નહો વ્યયોગ;

રાવજહાદુર હરિદાસનો, તેમાં ક્યાં ખન્યો સંગેગ.

નરો ગયા નહીયાદવાસીરે, અલંત હરે ઉદાસી. નવલ ૧૩

ઉદારતા છોડી જણાવી, પવળ સ્વાયાં પામ;

સાવજેરી રીધી સોકાપયોગી, વચ્ચે વર્ણ લે ત્યાં આરામ;

અકસોસ ગયા વિદ્યા વિલાસીરે, પુરી પુણ્ય પ્રભા પ્રકાશી. નવલ ૧૪

દેહ અને વળી વિદેશમાંહે, મેળવ્યું મોટું માન.

હચોત પારી ઉરમાં સ્થિત, વણ્ય વિરહ ખ્યાન;

ગયા મહરમ મોટા મુણકારીરે, દાના હીલના દરબારી. નવલ ૧૫

વિરહ સંતાપ.

મોટી ખખર મનસુખસમની, સલાળી સર્વે મીન.

દેહ અને મરેશની માહે, મેલનનક હવા અમીત.

મોટા માતખર મહારાજીરે, મુલકમાંહે જેમની મોખા. નવલ ૧૬

ખલક પ્રસિદ્ધ મેગરજ મહારાજો, મહુશી હવા ઉદાર;

મોળ કળી સપુરણ સુધિયાં, પ્રભાપ્રિય પ્રકાશ.

કરાકર જે અનસારીરે, વિમળ હીરવિ વિલાસી. નવલ ૧૭

દીવળીરે કુશ દાના હીલના, સુનીલાવ સારાખા.

(૧૧)

વીણશયજી વડા વિવેકી, સુનીલાલ અમૃતલાલભાઈ.
 મોહનલાલભાઈ માનવંતરે, નાગરમંડળ શેઠ કરતા. નવલ૦ ૧૮
 સેક્ટેરી સુતરેશના, છટાબર છોટાલાલભાઈ;
 દાલગીર હવા દોરતજ તેમના, મોટી જેમને મિત્રાઈ.
 સિદામી છે ઉદયરામનારે, પ્રતાપી જે મહુધા ગામના. નવલ૦ ૧૯
 ભડજી મોટા બાવનગરના, શ્રી બાર્વાસિંહજી જૂપ;
 દલગીર હવા દેશોપતી તે, રહેરા રાજ સ્વરૂપ.
 તાતા દીવાનેને દરબારીરે, મોટા માતબર અધિકારી. નવલ૦ ૨૦
 વડા નાગર વડનગરા જે, મુલિયલ ગીરજાપ્રસાદ;
 નાયબ દીવાન નામદાર સગ્ગના, વડોને કરે વિસાદ.
 ૭૫ રાજકોજમાં પુરારે, સદાયરબૂતી જે સુરા. નવલ૦ ૨૧
 વડા મહારથ વજ્રેશ કરે બાઈ, ગવરીશ કરનાં તન;
 લામકે મોટા લલુભાઈ, મુલસદી ઉદાસી સન;
 નાગરમંડળ નંબ નિવાસીરે, સરવસાહે જેમની શાખાથી. નવલ૦ ૨૨
 સારકે સુખા શોકજનક હસા, રૂઝા શ્રી રસુલખાન;
 બલજુરમલ જુનાગઢ કરે, બાહાદુર બુદ્ધિ નીવાન.
 નવાબસાહેબ મુરોગીરે, કબરે રેમ જેમણે બાપી. નવલ૦ ૨૩
 મુમ્તસિલ શાહખાદા તેમના, જરૂરી શેર જુસાખાન;
 બાહેશ બુદ્ધિશાળી બાંદા, મુશ સગ્ગ સુખાન.
 દલગીર હવા દાના જે બાપીરે, કમે કરે છે જે રયાબી. નવલ૦ ૨૪
 વિશાલ કરે વડાજ કેશ, વડા વિવેકી વજ્રદ
 મેશ મહારથ મહામ મામદીનલાઈ, મરુતી મોટા અમીર.
 રહુલા જેમણે નવીન કરાવિરે, મવળ કાનિય લગાવી. નવલ૦ ૨૫
 મોરચા બાપસગ્ગલીમિશ મરુતી, દાના દીલવ દી તન;
 મમળીન હવા મુલી પલિય, બાહેશ બુદ્ધિનીવાન;

(૧૨)

મતંગાદાર મોટા જે કહાવેરે, રૂડી રાજ્ય રીતી ચલાવે. નવલ ૦
નાગરમંડળ મજનમનું, દાનુ ધણું દીલગીર;
સમન્ત શેઠા સદૃશસ્થાને, હીદુ પ્રસ્લામી અમીર.
લાવશંકર જળ લાયક હરેકારે, પડી કીરતિ જે વરેલા. નવલ ૦ ૧૧
ભાઈ મુકરમ બાળાનાથ બાહના, પુરણ પ્રતાપી પુત્ર,
નૃસિંહરાવ ને કૃષ્ણરાવજી, શોભાવ્ય જેમણે સુત.
મમલુકાઈ મહિપતરામનારે, અકશોસી છે આલે ગામના. નવલ ૦ ૧૨
રાવમલાદુર ચુનીલાલના, આદમજ ઈંદુલાલ;
દલગીર હવા દાના દીલના, જેમણે હટાદાર કીર્તી ભાઈ.
આઈ કુટુંબ એમનું ઉદાસારે, ગયા લાયક ગુણી લખાસી. નવલ ૦ ૧૬
અકસોત્ત છે શેહેર અમદાવાદના, અખાલાલ સાકરલાલ;
દીવાન બહાદુર દોસ્તને માટે, મતંગાદાર મન્દાલ (હસ).
ગાહોશ બહુ કામી સારારે, પડી કીરતિ વરનારા. નવલ ૦ ૩૦
માગરમંડળ નડીયાદકેર, શોકજનક હવું સદૃશ;
સાબળનાં સમાચાર આવા, વર્ણવી તે શુ કહું.
વડા રૂઢ જુવાન બાળેરે, અકસોત્ત અતી કીધો તે કાળે. નવલ ૦ ૧૦
માન્ય ખાતર મરહુમ કેરા, હાટે પડી હરતાર;
નિશાળો સૌ નમ્રજેરી, બધે હવાં બળ્લર.
શોકજનક મહેલાઓને શેરારે, દલગી દીશે વસ્તી મલેરી. નવલ ૦ ૩૨
દેસાઈકુળે દીનમણી જેવા, બાહોશ બહેચરદાસ;
માનસાહેબ મતંગાવાળા, બિહારી સુત તમા ઉદાસ.
આદમજ હરિદાસજ કેશરે, દલગીર હવા દાના મલેર. નવલ ૦
નામંદીતજ નાના સાહેબ, મતંગાવાળા મહાન;
જસ કીરતિ મેળવી જેમણે, મહાદુર મુદિનીવાન.

(૧૩)

તાતા સાહેબ તેજસ્વી સારારે, દીલગીર પરોપકાર કરનારા.

કાકરખાડના મૃહસ્થ કૃપાળુ, શોકજનક સહિ વાય;

લેઉવા લાયક લાયકીવાળા, વબાદાર વખલાય.

તાંત્રે પાટીદારો પ્રતાપીર, વડી પ્રિતી જેમને આપી. નવલ૦

નિશાદ કરે નાગર વડનગરા, મશહુર મોતીરામ,

પણ પ્રતાપી કહાવે મોટા, જે કરે કૃપાળુ કામ.

રાના દીલના દરબારીર, ઉમદા યસ્વી અધિકારી. નવલ૦

નાગરમંડળ નડીયાદકેર, અલંત હવુ હિંદાસ;

સાહાર જ્ઞતા રાજાનીનો, અલોપ હવો દુલાસ.

ગયા સારી સલાહ દેનારારે, સુધારા સારા રચનારા. નવલ૦

બાહ્યાશ બારો રજાછોડખાઈ, વકીલ વગ દીલગીર,

અંજન સાહેબના અરત હોવાથી, ધર્મમતિના ધીર.

બહુ રહેછે તે બોરસદ મોજરેરે, કામો કરે કંઈક દારે. નવલ૦

દીલગીર થાયછે દીકરી તેમના, બહુબહુ અહેત ઉમમ,

દાદા કેરે પ્યાર સંબારી, માનીતાં હવો મનંગ.

આઘે સગા હરે હિંદાસીરે, નાગરમંડળ નટપુરની વાસી. નવલ૦

પાટવી પુત્ર પ્રતાપીકેરા, તેજસ્વી તગમુખરામ,

અદસોસ કરે યસ્વી ધણેરા, હિંદુ બણેલા તમામ.

બાહ્યાશ જે બી. એ. થયેલારે, બધા સંદગુણે બરેલા. નવલ૦

પુણ્ય પીતાની પછવાડે જેમણે, ખરચળ કીધાજા ખુબ;

નાતજાતને નગર વિશે, વડાંજ ધરી વકુળ.

કમો કમો પરોપકારીરે, વિમળ કોરતી વિસ્તારી. નવલ૦

પીતા જેવા પ્રતાપી પુત્ર, સુરા સુમતિ ધીર;

વક્ત્ર વિવેકી વિશુધ કહાવે, વિદ્યા વિશારદ ધીર.

તડીકનો વસા ચવાંયોરે, સુજસ સહકાર્માં કહાવ્યો. તવલ૦

પીતાકરા પ્રગણુ સમયે, પેરપેરના કીધાં પ્રુણ;

દાલમાહે બહુ દાખજ બહા, નેક ન રાખી નુન્ય.

શ્રવણા આઘે સારા કીધારે, કાનો બહુ દીવને દીધાં. તવલ૦

ધીરજ આપી ધનસુખરામને, કાણુ લગાવે લાક;

દાદાજી પિણુ દરેજનાં, વડેરા ઝેહ વિચાદ.

તત રૂવે તનસુખરામનારે, ગયા પાદા તણુજ કામના તવલ૦

આઘે લખાં સૌ ઝેજડ સાહેબનાં, ઘણાં હવા ગમગીન

થલ પડ્યો મહા ધીર જુદિનો, સાહર સુખવીણ.

બણે દરજે સુણુકારીરે, દરેકના હોય લીતગરી. તવલ૦

શાકનો સિધુ રેલીયોરે, સુખજ નડીયાદ મોજર,

અફસોસ કરે અમીર ઘણેરા, તવણે વહે નીરધાર.

સબારે સૌ કૃષેજ સાસરે, દરેકાકને દિતકારાં, તવલ૦

ત્રિપાડી જમતાં સાસ વેસડની, વિશ્વમાં કુટી પિકરાલ,

અફસોસ રૂને આર્તી ઘણેરા, ગયા મનઆદાર મરાલ.

બાળા બહાદુર જુદિશાહીરે, બવ્ય મોટા બાળપણથી. તવલ૦

સંજાત અરાધનુ કેરા, લેણાકે હવે પિત્રસ;

વદ આકને તડા મહરમનો, પુરમાં હવે પ્રકાશ.

સાહરકેરેરે સનીયારે, નડીયાદ નગર મોજરે. તવલ૦

આઠ મંદિતાની ઉમર હવી જવ, પીતા પામ્યા રવચૈરાસ;

મા મામા મારીએ ઉછેરા, ઉર ધરી દુલાસ.

મામા કૃપાક કરબાકરે, મામી રૂડાં રુજડુ વરબાક. તવલ૦

જડે નહી આ ગવતીમાહે, જસિ કેરી બેક;

અફસોસ ઝેજડ અસત હવાયો, ખલકને લાગી ખાક.

(૧૫)

મયા ગુણી સાક્ષર સારારે, વહા અંધો વહનારા. નવલ૦

મહાન ગુણી મનસુખરામભાઇ, સાક્ષર હવા મુખન;

જેમી કરીને જેમનું હવુ, વિશે વિરહ બયાન.

અનિશ્ચયોક્તિ નહીજ આજખારે, લખી જે બીનાઓ દેખી. નવલ૦

મહાનશુદ્ધિ હવા મનસુખરામજી, મીઠા રત મેરાબુ,

ડુબગનમાંહે ઘણું કરીને, પિધાવેલ આને તખાલુ.

ગાળામાં રી જેમણેજ સારીરે, રંગે સુખ દેશે મોરારી. નવલ૦

સદાગરી રંગે સીધાળ્યા, સદલાગી રાડસડમે તર;

દારતોને દોડામાં આપી. આપ થયા અદર્ષ.

૦૮૦ ગી સુખશાંતીમાં ગળીરે, બજાઇ મેળવી બાગ્યશાળી. નવલ૦

ચરાતા રહી ન એક વાતની, આત્મજ નાણી હેતુશિયાર.

મુખશાંતીથી રંગે સિધાળ્યા, પોરમાં પ્રભુને દાર.

કરી પ્રીતિને કમાઇરે, પરી વિશ્વમાંહે વગ્રાઇ. નવલ૦

માનુની કહાળ્યા મનસુખરામનાં, પુરા પરમ પવિત્ર;

ઝાલીલકશીખા ડહાપણુ ભરેલા, બુદ્ધીદાર હવાં ખચીત.

હતા જમવાન બજનારે. ચતુરા વિશે આધારાં. નવલ૦

ઝાલીલકશીખા દાના દીલનાં, યસ્વી અને ઉદાર;

સેવા સ્મરણ કરતાં નીતે, પરમાર્થપર પ્યાર.

૦૮૧ વિદ્યાનાં મુલાસીરે, હતાં શાસ્ત્રોનાં અગાસી. નવલ૦

અમર નામ રહેલા એમનું, લાયક લાયકરી કીધ;

મહાન ગુણી જેઇ મનસુખરામે, બાહર જગ પ્રસીદ.

પુસ્તકોને પ્રેમસે બહુ આવેરે, વચક કરીને મન બાવે. નવલ૦

અદાય સુખજ આપમે કરી, કહે કવિ શિવલાલ;

સ્વર્ગમાંહે આ સુચ પુરવને, દીનખંડ દીનતમાલ.

(૧૬)

આગળ શારા કામો આચરરિ, પડી કીરતી વિભુ ચરી. નવન
દાનધાનુશ રહો દીકરા તેમના, તેજસ્વી તનસુખરામ,
ધર્મસુખરામ સનામત રહો મુત, ગણિતમ મેળવો નામ.
ઠાગ્યા કીરતી યશ જામેરે, વપુ વંદનાઓ પીરામો. નવન

મનહર છંદ.

મોટા મનસુખરામ, મસાહુર મેઢનીમ,
સાલિયના સા । અયો, લખેના અપાર છે.
તનસુખરામ તારા, પ્રણક્તા જગ વિશી;
ખાહોશ બી જો. ચઝોલા, ઉરના ઉદાર છે.
ત્રિપાઠીમદ્દા તેજસ્વી યશવી મહ અનુમરી;
લઃ સજાઓમાં બલી, કીર્તી વરનાર છે.
વડીલો જોવા વિવેકી, ટેકી તે તમામ સાતે.
વિશ્વ વિશ્વવિવેકરી, જરખી જાણનાર જો. ૧
અર્ચ કીધુ ખુબીદાર, ફેરવીજ ઘન ધાર.
જાહેરા જમણારો, કીધા કુરખાત હે.
પરો ચલાવ્યોજ ભારે, દય રાખી દાન દરિ;
મર્યાદાદાર મહોદા, સમજુ સુજન હે.
રાખાતો સહ રાખી, દૈવતજ રૂઢ દાખી;
ભાખ વાણી જીવળમે, સુધાકે સમાન હે.
કહે કવિ શિવરામ તપો તનસુખરામ;
અચળ આલમ ખિચે, ખડે જો ખિદાન હે. ૨

સમાપ્ત.

વિજ્ઞાપના.

આ ચોપડી અમદાવાદમાં સાંકડીમેરીમાં લાલા
વસાની યોગમાં (જે રા. બા. દેસાઈશ્રીહરીદાસ વીલા-
રીદાસ વીરહ, દી. બા. મણીભાઈ જસભાઈ તીરદ,
શ્રી કચ્છાધીપતીના યુવરાજ શ્રી વીજયરાજજીનો વી-
વાહ વીનોદ, શ્રીભાવશિહજીનો વીવાહ વર્ણુન, નાદોદનાં
તમ્બકુવરખાનો વીવાહવીનોદ, રાધનપુરના નવાબ શ્રી
મહમદશંરખાનજીની શાદાનું બયાન, પાંચણપુરના યુ-
વરાજ શ્રી તાલેમહમદખાનજીનો વીવાહવીનોદ, શેઠ
વીજભાઈ આશ્વલાલ સી આઈ. ઈ. નાં ચી. જીવાંત
કા બહાનો વીવાહ વીનોદ, કચ્છ દીવાનશ્રી યુનાલાલ
સારાભાઈના ન અમરીશલાલનો યજ્ઞોપવિતોત્સવ ને
માળાકાનુંનાટક) પર પુસ્તકો રચનારને ત્યાંથી મળશે.

કતા. ઈ.વ. શિવલિ. યુનાલાલભાઈ ખારેડ.
સુખના—વડોદરાના પેલે ને નમુ પુત્રનાં ચુરણા.
હીમાજીક વજરહાર, ચુલકક, ખારે, મરિયાદિ
ગુણિકા, ચુરણમીશ્રીત ખારેક, સુરમો, મરિયાદિ
મુરખામસીવાંગે રાયપુરચક્રમેશ્વર મહાદેવખાને
રણુછાડલાલ હીરાચ દુકાનેથી મળશે.

બી બોમે ડરી સપલાઈ કંપની સુખધની સામ્ય
દુધના સંચા તેનો સામાન નં. ૧૦૫રે અમદાવાદ રા-
યપુરમાં મળશે. મેનેજર શા. જેઠાલાલ હરજોલનદાસ.

